

PARENS PATRIAE DOKTRÍNA: BEAVATKOZÁS AZ ÁLLAM NEVÉBEN

SZÉPVÖLGYI ENIKŐ

Az MTA-ELTE Joggörténeti
Kutatócsoport (ELKH) blogja

A SZERZŐ:

DR. SZÉPVÖLGYI ENIKŐ

Az MTA-ELTE

JOGTÖRTÉNETI KUTATÓCSOPORT
(ELKH) EGYÜTTMŰKÖDŐ KUTATÓJA
SZEPVOLGYIENIKO@GMAIL.COM

2021. április 26.

A *parens patriae* jogelv az állam jogalanyok érdekében történő beavatkozó jellegű magatartásának legitimálására szolgál. A doktrína a középkori angol monarchiában kifejlődő jogelvből a 19. századra az Amerikai Egyesült Államokban a gyermekek érdekében történő állami beavatkozást alátámasztó hivatkozási alappá vált. A doktrína eredeti alkalmazhatósági köre folyamatosan bővülni látszik, s manapság az alapelv már a tág értelemben vett állami szuverenitással összefüggő kérdésekben is használatos.¹

A doktrína eredetét érintően két nézőpont rajzolódik ki, az első és uralkodó felfogás értelmében a *parens patriae* az

amerikai függetlenségi háború idején egyfajta szuverenitás transzformáció nyomán jelent meg a majdani Amerikai Egyesült Államok jogrendszerében. A másik elmélet szerint szuverenitás átruházás nem történt, valójában az állam immanens szuverenitása tükröződik vissza a *parens patriae* hatalomban.² A *parens patriae* doktrína nemcsak, hogy túlélte a függetlenségi háborút, hanem a köztársasági államforma mellett is megőrzésre került az Amerikai Egyesült Államok jogrendszerében.³ A *parens patriae* hatalmat a Legfelsőbb Bíróság szerint az állam, mint szuverén, a törvényhozó és a végrehajtó hatalom által gyakorolja az

alkotmány adta keretek között.⁴

A *parens patriae* alkalmazását illetően Pennsylvania állam Legfelsőbb Bíróságának 1838-ban az *Ex parte Crouse* ügyben hozott ítélete mérföldkőnek tekintendő az Egyesült Államok jogtörténetében, ugyanis a doktrína ekkor jelent meg először a szövetségi állam tagállami bíróságának írásbeli indokolásában. Eszerint az államnak joga és kötelessége, hogy a gyermeket kiemelje az olyan közegből, amelyben fejlődése nem biztosított. A konkrét ügyben egy lánygyermeket az anya kérésére utaltak menedékházba a gyermek „elvetemült” mivoltára tekintettel. Az apa pert indított, azt állítva, hogy lánya alkotmányos jogai sérültek a menedékházba utalás által, hiszen nem folytattak tárgyalást a tényleges szabadságelvonással járó szankció alkalmazását megelőzően.⁵ Az ügyet 1869-ben egy másik eset követte. New York állam Legfelsőbb Bírósága a *The People v. Degnen* ügyben a pennsylvániai precedenst követte. A korabeli ún. reformiskolákat olyan üdvös intézménynek titulálta az ítélet, amely a növendékeket rendes, erkölcsös életre neveli, emellett biztosítandó a jövő munkaerejét ipari képzésben is részesíti a fiatalokat. Kialakulóban volt az állam patrónusi szerepköre, miszerint, ha a szülők vagy gondviselők nem tudnak megbirkózni a gyermek nevelésével járó

feladatokkal, akkor ezeket a teendőket az államnak kell ellátnia.⁶

Az angol kancellária bíróságok joggyakorlatában kifejlődő

doktrína eredetileg az árva gyermekek vonatkozásában volt használatos. Az Amerikai Egyesült Államokban azonban a büntetőjogi reformok során a fiatalok bíróságának elméleti megalapozói nem a doktrína korábbi jelentésére alapoztak, hanem a züllött, bűnelkövető fiatalok kapcsán kifejtett állami beavatkozást igazolták az állam *parens patriae* hatalmával.⁷ A *parens patriae* nevében gyakorolt hatalom és a gyermekek védelme érdekében megválasztott konkrét eszközök ugyanakkor nem feltétlenül álltak összhangban a gyermekeket is megillető alkotmányos jogokkal. Ezt példázza az 1967-es *In re Gault* ügy,⁸ melyben az Amerikai Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága vizsgálta, hogy a fiatalok bíróságának eljárása során érvényesültek-e a vádlott tisztességes eljáráshoz való alkotmányos jogai. A történeti tényállás szerint a tizenöt éves Gerald Francis Gaultot állítólagos obszcén telefonhívások miatt vették őrizetbe, ám letartóztatásakor a kiskorú fiú munkában lévő szüleit nem értesítették. A fiatalok bíróját Geraldot 21 éves koráig az ipari iskola kötelékébe utalta javító nevelés céljából. Az ügy végül Arizónából eljutott a Legfelsőbb Bíróság elé, amely 8-1 arányban a Gault házaspár javára döntött,

ugyanis megállapította, hogy a fiatalok tettesekkel szemben lefolytatott eljárásoknak meg kell felelniük a 14. alkotmánykiegészítésben foglalt követelményeknek. Ezek pedig magukba foglalják többek között a vádemelésről való megfelelő értesítést, valamint a szülők és a fiatalok tájékoztatását a védelemhez való jogról.⁹ A Bíróság megállapította, hogy a *parens patriae* elvére hivatkozva nem sérthetők vagy hagyhatók figyelmen

Individual and Class Claims. *Washington Law Review*, 2017. Vol. 92. No. 4. 1955-1990. p.
² Thomas, Margaret S., *Parens Patriae and the States' Historic Police Power*. *SMU Law Review*, 2016. Vol. 69. 769-786. p.
³ Higdon, Michael J.: *Parens Patriae and the Disinherited Child*, *Washington Law Review*, 2020. Vol. 95. 644-645. p.
⁴ *Late Corporation of the Church of Jesus Christ of Latter-Day Saints v. United States*, 136 U.S. 1 (1890).
Elérhető: <https://www.law.cornell.edu/>

[321165502_Ex_parte_Crouse/](#) (2021.02.22.)

⁶ Pisciotta, Alexander W.: *Saving the Children: The Promise and Practice of Parens Patriae, 1838-98*. *Crime and delinquency*, 1982. Vol. 28. Iss. 3. 410-413. p.

⁷ Curtis, George B.: *The Checkered Career of Parens Patriae: The State as Parent or Tyrant?* *DePaul Law Review*, 1976. Vol. 25. Iss. 4. 89 p..

⁸ *In re Gault*, 387 U.S. 1 (1967), <https://njdcc.info/wp-content/uploads/2013/11/In-re-Gault-slip-opinion.pdf>, (2021.04.23).

⁹ Lévay Miklós: *A gyermek érdekétől a megérdemelt büntetésig: a fiatalokra vonatkozó igazságszolgáltatás alakulása az Amerikai Egyesült Államokban*. In Virág György (szerk.): *OKRI Szemle 1. kötet*, Budapest, 2009, OKRI, 156-158.p.

¹⁰ Hatcher, Daniel L.: *Purpose vs. Power: Parens Patriae and Agency Self-Interest*. *New Mexico Law Review*, 2012. Vol. 42. 164-165. p.

Képek elérhetősége:

1. oldal: Az Amerikai Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága 1967-ben.
<https://juvenilecompetency.virginia.edu/legal-precedents/re-gault> 2021. 04. 24.

2. oldal: Menedékház
<https://philadelphiaencyclopedia.org/archive/house-of-refuge/> 2021. 04. 24.

külül az érintett alkotmányos jogai, az alkotmányban foglalt jogoknak pedig a fiatalok is alanyai.¹⁰

Hivatkozások:

¹ Hanna, Gabrielle J.: *The Helicopter State: Misuse of Parens Patriae Unconstitutionally Precludes*

supremecourt/text/136/1 (2021.02.22.)

⁵ Sanborn Jr. Joseph B.: *Ex parte Crouse*. In Schrek, Christopher J. (ed.): *The Encyclopedia of Juvenile Delinquency and Justice, USA*, 2017, Wiley-Blackwell, <https://www.researchgate.net/publication/>